

ÞITT NAFN
BJARGAR

LÍFI

SPHERE,
ÚKRAÍNA

RÁÐIST Á BARÁTTU- FÓLK FYRIR RÉTTINDUM KVENNA OG HINSEGIN FÓLK

PITT NAFN BJARGAR LÍFI Í 20 ÁR

Samstaða fólks getur náð fram mögnuðum samfélagsumbótum og réttlæti.

Fyrir 20 árum skipulagði lítill hópur aðgerðasinna Amnesty International í Póllandi sólarhrings bréfamarþon. Næstu árin fylgdu aðgerðahópar í fleiri löndum í kjölfarið. Og í dag er **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** stærsti mannréttindaviðburður í heimi.

Árið 2001 voru 2.326 bréf skrifuð. Árið 2020 voru bréfin, tístin og undirskriftir ákalla orðin 4,5 milljón! Fólk hvaðanæva úr heiminum hefur sameinast um þá hugmynd að samstaða sé möguleg þrátt fyrir fjarlægðir. Þessi samtakamáttur hefur komið á raunverulegum breytingum í lífi fleiri en 100 þolenda mannréttindabrota, frelsað þá frá pyndingum, ofsóknum eða óréttlátri fangavist.

Í ár beinir herferð Amnesty International **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** sjónum að einstaklingum sem sætt hafa mannréttindabrotum fyrir friðsamlegt aðgerðastarf eða sýn sína á lífið. Málin snúa til dæmis að hinsegin aðgerðasinnum, umhverfissinnum og friðsamlegum mótmælendum. Einstaklingarnir sem um ræðir hafa ýmist sætt ofbeldi, skotárásur, fangelsisvist, ofsóknum eða hótunum. **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** verður til þess að þessir þolendur mannréttindabrota fá stuðningskeðjur í þúsundtali frá fólki frá fjarlægum heimshornum. Þolendurnir og fjölskyldur þeirra finna að mál þeirra er ekki gleymt þar sem vakinn er opinber athygli á málunum víða um heim.

Frá **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** í Tævan, 2020.

Til viðbótar við bréfaskrifin þrýstir Amnesty International á þá sem hafa völd til breytinga, eins og til dæmis stjórnaráðgjafir í viðkomandi landi. **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** varpar einnig ljósi á óréttlæti í máli þessara einstaklinga með ýmsum viðburðum og nær heimsathygli í gegnum samfélagsmiðla.

Fólkið sem sjónum hefur verið beint að fyrri ár hefur lýst yfir þakklæti til þeirra sem hafa gripið til aðgerða og greinir frá styrknum sem það fann frá öllum þeim sem létu sig mál þess varða.

Oft er hægt að sjá verulegar breytingar á framkomu yfirvalda í garð þolenda mannréttindabrota í kjölfar herferðarinnar: ákærur eru felldar niður, fólk leyst úr haldi, meðferð er mannúðlegri og lög eða reglugerðir sem taka á óréttlætinu eru kynnt til sögunnar.

■ Kynntu þér málin í ár á: www.amnesty.is

■ Hafðu samband fyrir frekari upplýsingar: amnesty@amnesty.is

■ Tístu og taggaðu [@Amnesty](https://twitter.com/Amnesty) á Twitter og sýndu stuðning með myllumerkjum [#W4R21](https://twitter.com/Amnesty) og [#PITTNAFN](https://twitter.com/Amnesty)

ÁÐUR EN ÞÚ BYRJAR

Hægt er að nota þetta verkefni í fjölbreyttu umhverfi fyrir ýmsa hópa, t.d. í skólastofunni, félagsmiðstöðvum, með fjölskyldunni, í hópi baráttufólks fyrir mannréttindum og á netinu. Leiðbeinendur geta aðlagð efnið eftir þörfum og kringumstæðum hvers hóps. Sem dæmi gæti verið gagnlegt að kanna þekkingu þátttakenda á málefnum, huga að hvað henti best miðað við fjölda þátttakenda svo allir fái tækifæri til að vera virkir þátttakendur og mögulegum hindrunum. Þegar þátttakendur grípa til aðgerða er mikilvægt að ræða hvort það sé öruggt fyrir hvern og einn og þá af hverju eða af hverju ekki.

Verkefnin eru öll ætluð virkri þátttöku þátttakenda sem kanna, ræða, greina og spyrja spurninga um málefni en eru ekki einungis mataðir á upplýsingum. Þessi aðferðafræði er kennslufræðilega mikilvæg þar sem þátttakendur:

ÞRÓA lykilfærni og -hæfni

FÁ TÆKIFÆRI til að mynda eigin skoðun, bera upp spurningar og öðlast dýpri skilning á málefnum

TAKA ÁBYRGÐ á sínu námi og móta umræður í tengslum við áhugasvið, hæfni og áhyggjuefni

FÁ RÝMI fyrir tilfinningar sínar og að móta sín eigin viðhorf

■ Amnesty International býður upp á fjölda netnámskeiða um mannréttindi á hinum ýmsu tungumálum (m.a. nokkur námskeið á íslensku) á www.academy.amnesty.org. Þar er að finna örnámskeið á ensku um baráttufólk fyrir mannréttindum sem kynnir herferðina **PITT NAFN BJARGAR LÍFI**.

GÓÐAR FRÉTTIR ÚR PITT NAFN BJARGAR LÍFI 2020

ÞÍN ÞÁTTTAKA SKIPTIR MÁLI

BARÁTTUKONA LAUS ÚR HALDI Í SÁDI-ARABÍU

Nassima al-Sada, baráttukona fyrir frelsi kvenna, var handtekin og fangelsuð árið 2018 fyrir friðsamlega mannréttindabaráttu. Í fangelsinu var hún barin af fangelsisvörðum og fékk engar heimsóknir, ekki einu sinni frá lögfræðingi sínum. Nassima var frjáls á ný í júní 2021, þökk sé stuðningi 777.611 einstaklinga víðs vegar að úr heiminum. Hún er nú komin í faðm fjölskyldu og vina á ný.

ÞRIGGJA BARNNA FAÐIR MUN BRÁTT SAMEINAST FJÖLSKYLDU SINNI Á NÝ

Í apríl 2018 var Germain Rukuki, starfsmaður frjálsra félagasamtaka og baráttumaður fyrir mannréttindum í Búrúndí, fundinn sekur á grundvelli fjölda upploginna sakargifta og dæmdur í 32 ára fangelsi. Hann var fangelsaður áður en hann fékk tækifæri til að halda á yngsta barni sínu, sem fæddist stuttu eftir að hann var handtekinn. Fjölskylda hans flúði Búrúndí af ótta við hefndarárásir. Germain fékk loks frelsi hinn 30. júní 2021 og mun brátt sameinast fjölskyldu sinni á ný, þökk sé ríflega 430.000 einstaklingum sem gripu til aðgerða og kölluðu eftir lausn hans.

© Private

FRAMFARASKREF FYRIR RÉTTLÆTI Í SUÐUR-AFRÍKU

Vinkonurnar Popi Qwabe og Bongeka Phungula voru myrtar þegar þær fóru út á lífið í maí 2017. Þar til nýlega höfðu fjölskyldur þeirra haft áhyggjur af vanköntum og töfum á lögreglurannsókn í máli þeirra. Í mars 2021 var málið tekið upp á ný af lögreglunni í kjölfar þess að 341.106 undirskriftir bárust til stuðnings málinu frá fólki um heim allan. Lögreglan hefur lokið rannsókn sinni og sent málið áfram til skrifstofu ríkissaksóknara.

„Ég er bjartsýn. Mér finnst loksins eins og eitthvað muni breytast,“ segir Thembeihle, systir Popi.

© Private

UM MANNRÉTTINDI

Mannréttindi eru grundvallarréttindi og réttarvernd sem hvert og eitt okkar á tilkall til. Mannréttindi byggjast á meginreglum um mannlega reisn, jafnrétti og gagnkvæma virðingu óháð aldri, þjóðerni, kyni, kynþætti, lífsskoðunum og persónulegri afstöðu.

Sem manneskja átt þú rétt á að komið sé fram við þig á sanngjarnan hátt og þér ber einnig að koma fram við aðra af sanngirni. Þú átt einnig rétt á ákvarðanatöku um eigið líf. Þessi grundvallarmannréttindi eru algild – þau eru réttur okkar allra, allra sem heiminn byggja. Þau eru óafsalanleg – enginn getur tekið þau frá okkur. Þau eru líka óskiptanleg og tengjast innbyrðis – allir þættir hafa jafnmikið vægi og eru tengdir hver öðrum.

Í kjölfar þeirra grimmdarverka sem framin voru í seinni heimsstyrjöldinni urðu til alþjóðleg lög um mannréttindi, á grundvelli Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna. Þau hafa myndað trausta undirstöðu fyrir landsbundin og svæðisbundin lög og er ætlað að bæta líf fólks um heim allan. Yfirvöldum á hverjum stað ber að líta á mannréttindi sem gildandi lög. Þau leggja yfirvöldum og ríkisstarfsfólki þær skyldur á herðar að virða og verja rétt þeirra sem undir lögsagnarumdæmi þeirra heyra, sem og á öðrum svæðum.

Mannréttindi eru ekki munaður sem fólk fær aðeins að njóta þegar aðstæður leyfa.

Frá **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** í Benín, 2020.

MANNRÉTTINDAYFIRLÝSING SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA

Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna var mótuð af Sameinuðu þjóðunum á fyrstu árum stofnunarinnar, strax í kjölfar seinni heimsstyrjaldarinnar. Frá árinu 1948 hefur hún verið grundvöllur alþjóðareglna um mannréttindi. Öll ríki heims hafa samþykkt að þau skuli vera bundin af þeim almennu meginreglum sem lýst er í 30 greinum þessa skjals.

Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna er, eins og nafnið gefur til kynna, yfirlýsing. Hún er viljayfirlýsing af hálfu allra ríkisstjórna, um heim allan, um að virða tiltekna reglur og staðla er varða meðferð á og framkomu við mann- eskjur. Mannréttindi eru hluti af alþjóðalögum. Allt frá því að Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna var samþykkt hafa fjölmörg önnur bindandi lög og samþykktir verið gerð á grundvelli þeirra meginreglna sem í yfirlýsingunni er að finna. Það er á grundvelli slíkra laga og samþykktu sem samtök á borð við Amnesty International krefja yfirvöld um að hætta að beita illri meðferð af þeim toga sem þolendur í herferðinni **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** hafa upplifað.

MANNRÉTTINDAYFIRLÝSING SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA

BORGARARÉTTINDI OG FRELSI

Réttur til lífs, frelsi frá pyndingum og þrældómi, réttur á að sæta ekki mismunun.

1. grein Allir eru fæddir frjálsir og jafnir
2. grein Bann við mismunun
3. grein Réttur til lífs, frelsis og mannhelgi einstaklinga
4. grein Frelsi frá þrældómi
5. grein Frelsi frá pyndingum

LAGALEGUR RÉTTUR

Réttur til að teljast saklaus uns sekt er sönnuð; réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi, réttur til að njóta frelsis frá geðþóttahandtökum eða farbanni.

6. grein Allir skulu njóta verndar með lögum
7. grein Allir skulu vera jafnir fyrir lögum
8. grein Lagaleg úrræði þegar mannréttindi eru brotin
9. grein Bann við ólögmetu farbanni, fangelsun eða brottvísun
10. grein Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi
11. grein Saklaus uns sekt er sönnuð
14. grein Réttur til að fara til annars lands og leita verndar

FÉLAGSLEG RÉTTINDI

Réttur til menntunar, til að stofna fjölskyldu og annast hana, til tómstundar, réttur á heilsugæslu.

12. grein Réttur til einkalífs, heimilis og fjölskyldulífs
13. grein Frelsi til að búa og ferðast hindrunarlaust innan landamæra ríkja
16. grein Réttur til að ganga í hjónaband og stofna fjölskyldu
24. grein Réttur til að njóta hvíldar og afþreyingar
26. grein Réttur til menntunar, þar með talinn réttur til gjaldfrjálsrar grunnmenntunar

EFNAHAGSLEG RÉTTINDI

Eignarréttur, réttur til að vinna, til húsnæðis, til lífeyris, til fullnægjandi líf skjara.

15. grein Réttur til ríkisfangs
17. grein Réttur til að eiga eignir
22. grein Réttur á félagslegu öryggi
23. grein Réttur til að vinna fyrir sanngjörnum launum og ganga í stéttarfélag
25. grein Réttur til líf skjara sem tryggja heilsu og velferð

STJÓRN MÁLALEG RÉTTINDI

Réttur til að taka þátt í stjórn lands síns, greiða atkvæði, koma saman með friðsömum hætti, frelsi til tjáningar, lífsskoðunar og trúarskoðunar.

18. grein Réttur til lífsskoðunar (þar með talin trúarskoðun)
19. grein Tjáningarfrelsi og réttur til að miðla upplýsingum
20. grein Frelsi til að ganga í félagasamtök og halda fundi með friðsömum hætti
21. grein Réttur til að taka þátt í stjórn lands síns

MENNINGARLEG RÉTTINDI, RÉTTINDI TIL SAMSTÖÐU

Réttur til þess að taka þátt í menningarlífi samfélagsins.

27. grein Réttur til þess að taka frjálsan þátt í menningarlífi samfélagsins
28. grein Réttur til alþjóðaskipulags þar sem öll ofangreind réttindi eru framkvæmd
29. grein Skylda til að virða réttindi annarra
30. grein Ekki má svipta neinn neinum þessara réttinda

VERKEFNI

UPPRÆTUM MISMUNUN
OG HATURSGLÆPI

LYKILHUGTÖK

- Jafnrétti og frelsi frá mismunun
- Réttindi hinsegin fólks
- Hatursglæpir

UM ÞETTA VERKEFNI

Í þessu verkefni skoða þátttakendur hvernig ályktanir sem eru dregnar um einstaklinga og hópa geta leitt til mismununar og ýtt undir ofbeldi, fordóma og hatursglæpi. Þátttakendur læra hvers vegna það er sérstaklega mikilvægt að tryggja hinsegin fólki frelsi frá mismunun og að það sé skylda yfirvalda að tryggja þetta frelsi. Í síðari hluta verkefnisins fá þátttakendur tækifæri til að skrifa mótmælalæf vegna máls frjálsu félagasamtakanna Sphere og veita þeim stuðning í verki.

MARKMIÐ

- Að þátttakendur öðlist skilning á hugtökunum jafnrétti og frelsi frá mismunun og hvernig við drögum ályktanir um fólki
- Að þátttakendur geti lýst afleiðingum mannréttindabrota er snerta jafnrétti og frelsi frá mismunun
- Að þátttakendur þekki hvernig yfirvöldum ber að tryggja réttinn til frelsis frá mismunun
- Að þátttakendur kynnist herferðinni **ÞITT NAFN BJARGAR LÍFI**
- Að þátttakendur skrifi bréf til stuðnings frjálsu félagasamtökunum Sphere og sýni þeim samstöðu

ALDUR

13+

LENGD

60 mínútur

HJÁLPAFGÖGN

- Ítarefni: *Bakgrunnssupplýsingar um hinsegin fólki* (bls. 10)
- Dreifiefni: *Bakgrunnssupplýsingar um hatursglæpi* (bls. 13)
- Dreifiefni: *Saga frjálsu félagasamtakanna Sphere* (bls. 14)
- Dreifiefni: *Einfölduð útgáfa af Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna* (bls. 5)
- Dreifiefni: *Tillaga að bréfi til stjórnvalda* (bls. 15)
- Pappír, pennar og litir
- Flettitafla

UNDIRBÚNINGUR

- Eintök af öllu dreifiefni eru prentuð út fyrir þátttakendur

1. ÞRJÚ SANMLEIKSKORN OG EIN LYGI

Í upphafi fá allir þátttakendur blað og eru beðnir að skrifa á það nafnið sitt og fjögur atriði um líf sitt. Þrjú atriðanna eiga að vera sannleikur en eitt atriðið lygi. Dæmi: „Blær hefur gaman af því að syngja, á hund, elskar ís og spilar fótbolta.“

Næst vinna þátttakendur með félaga (pör) og sýna hver öðrum atriðin sem þeir skrifuðu niður og reyna að giska á hvert atriðanna fjögurra sé lygi. Næst finna þátttakendur sér annan félaga og endurtaka leikinn.

Í þriðja skiptið finna þátttakendur sér aftur félaga og ræða þá eftirfarandi spurningar:

- Var auðvelt að koma auga á lygina?
- Hvaða aðferð notaðirðu til að giska á hvert atriðanna væri sannleikur eða lygi?
- Dróstu ályktanir um félaga þinn? Hvernig ályktanir?
- Voru ályktanir þínar alltaf réttar?

Allir þátttakendur koma saman og ræða niðurstöðurnar. Svo eru skrifaðar á flettitafluna þær ályktanir sem þátttakendur drógu um félaga sína til að reyna að finna út hvað væri sannleikur eða lygi.

15 MÍNÚTUR

Að lokum eru þátttakendur beðnir að velta fyrir sér eftirfarandi atriðum til að skoða hvort þær ályktanir sem við drögum um fólk séu alltaf réttar:

- Hvernig fólk dregur almennt ályktanir um annað fólk byggðar á eiginleikum eins og kyni, aldri, húðlit, trú, kynhneigð, hvaðan fólk kemur eða hvort fólk er með fötlun.
- Oft eru ályktanir um ákveðna hóp byggðar á því sem við höfum lært eða heyrt í fjölmiðlum, frá fjölskyldu eða vinum.
- Það er mikilvægt að gera sér grein fyrir því að ályktanir um fólk eru oft byggðar á ómeðvituðum staðalmyndum og fordómum.
- Það er erfitt að þekkja fólk einungis með því að horfa á það eða tengja það við einhvern ákveðinn hóp.

Útskýrt er að sumar ályktanir um hóp sem eru byggðar á staðalmyndum og fordómum geta leitt til mismununar gegn fólki sem tengist þessum hópum. Stundum getur mismunun jafnvel leitt til ofbeldis gegn þessum einstaklingum eða að eignir þeirra séu skemmdar vegna ályktana sem dregnar eru út frá kynþætti þeirra, trú, kyni, kynhneigð o.fl. hvort sem þær eru réttar eða rangar.

■ **Mismunun** er ósanngjörnt framkoma við einstakling (meðvituð eða ómeðvituð) eða þegar verðleikar einstaklings eru metnir á annan hátt en annarra á grundvelli fordóma. Það er mismunun þegar einstaklingum eða hópum er neitað um mannréttindi sín á grundvelli t.d. kynvitundar eða trúar.

■ **Fordómar** eru ályktanir sem eru dregnar um aðra einstaklinga án þess að þekkja viðkomandi. Fordómur er oft beint að fólki í ákveðnum hópum (út frá til dæmis kynþætti, trú, kynhneigð, kynvitund o.fl.). Fordómar hafa yfirleitt neikvæðan undirtón.

■ **Staðalmynd** er ákveðin hugmynd eða eiginleikar sem fólk telur að eigi við um ákveðna einstaklinga eða hóp. Ef einstaklingur er talinn falla inn í ákveðna staðalmynd er honum gerð upp ákveðin mynd, eiginleikar og hegðun.

2. RÉTTINDI HINSEGIN FÓLKS

Þátttakendur eru spurðir að eftirfarandi:

- Hvaða ályktanir eru dregnar um hinsegin fólk?
- Hvaða áskoranir og tilfinningar telur þú að hinsegin fólk þurfi að glíma við dag hvern?

Þátttakendum er sagt frá lífsreynslu hinsegin fólks ásamt mismunun sem það þarf oft að upplifa. Hægt er að nota ítarefnið *Bakgrunnsupplýsingar um hinsegin fólk* til stuðnings umræðunni eða þá prenta það út og dreifa til þátttakenda.

10 MÍNÚTUR

3. FRJÁLSU FÉLAGASAMTÖKIN SPHERE

Útskýrt er fyrir þátttakendum að þeir komi til með að skoða raunverulega sögu frjálsra félagasamtaka hinsegin fólks í Úkraínu.

Litlir hópar eru myndaðir og eftirfarandi dreifiefni dreift til allra hópna:

- *Saga frjálsu félagasamtakanna Sphere*
- *Einfölduð útgáfa af Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna*
- *Bakgrunnsupplýsingar um hatursglæpi*

Hóparnir eru beðnir að lesa upplýsingarnar um Sphere og svara eftirfarandi spurningum:

- Telur þú að komið sé fram á réttlátan máta við hinsegin fólk í Úkraínu og meðlimi Sphere-samtakanna?
- Ef þú værir meðlimur í Sphere-samtökunum, hvernig vildir þú að annað fólk kæmi fram við þig?
- Hvaða grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna snýr að mismunun? Hvers vegna þessi grein? Útskýrðu.
- Telur þú að það sem kom fyrir meðlimi Sphere-samtakanna sé hatursglæpur?
- Hvaða önnur mannréttindi eru brotin í tengslum við mismununina sem meðlimir Sphere-samtakanna hafa þurft að upplifa?

Nú kemur allur hópurinn saman aftur til að deila sínum svörum við spurningunum og skapa umræður. Útskýrt er fyrir þátttakendum að mismunun getur verið greipt í verklagsreglur, lög, stefnur og starfsemi stofnana.

Sumir hópar, eins og til dæmis konur, svart fólk, frumbyggjar, fólk með fötlun og aðrir, eru líklegri til að sæta mismunun og þola kerfislega mismunun.

25 MÍNÚTUR

Dæmi: Víða um heim fá konur lægri laun en karlar vegna kyns síns. Þetta er kerfislæg mismunun.

Að lokum er farið yfir að önnur grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna staðfestir að ekki megi mismuna.

„Allir eiga kröfu á réttindum þeim og því frelsi sem fólgin eru í yfirlýsingu þessari og skal þar engan greinarmun gera vegna kynþáttar, litarháttar, kynferðis, tungu, trúar, stjórnmálaskoðana eða annarra skoðana, þjóðernis, uppruna, eigna, ætternis eða annarra aðstæðna. Eigi má heldur gera greinarmun á mönnum fyrir sakir stjórnskipulags lands þeirra eða landsvæðis, þjóðréttarstöðu þess eða lögsögu yfir því, hvort sem landið er sjálfstætt ríki, umráðasvæði, sjálfstjórnarlaust eða á annan hátt háð takmörkunum á fullveldi sínu.“

Hægt er að sýna þátttakendum þessa grein eða lesa hana hægt og skýrt upphátt.

Útskýrt er að frelsi frá mismunun kemur fyrir í öllum mannréttindasáttmálum. Þar að auki vernda hinir ýmsu mannréttindasáttmálar Sameinuðu þjóðanna ákveðna hópa fólks gegn mismunun. Þar á meðal eru alþjóðasamningur um afnám alls kynþáttamísréttis, samningur um afnám allrar mismununar gagnvart konum og samningur um réttindi fatlaðs fólks. Ef tími er til má kanna með þátttakendum hvort þessir samningar séu fullgildir á Íslandi.

4. GRÍPUM TIL AÐGERÐA FYRIR SPHERE-SAMTÖKIN

Þátttakendum er sagt frá herferð Amnesty International **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** og að samtökin biðli nú til fólks um heim allan að grípa til aðgerða til stuðnings frjálsu félagasamtökunum Sphere og krefji úkraínsk stjórnvöld um óháða rannsókn á öllum þeim árásum sem meðlimir samtakanna hafa sætt. Það er ef til vill gagnlegt að segja frá góðum fréttum fyrri ára og hversu áhrifaríkt það getur verið að skrifa bréf og grípa til annarra aðgerða í þágu mannréttinda.

Ef ekki reynist nægur tími fyrir þátttakendur að grípa til aðgerða í kennslustundinni eru þeir hvattir til að gera það utan kennslu og leyfa sér að vera skapandi.

■ Það er tilvalið að sýna stutt myndband um **PITT NAFN BJARGAR LÍFI** sem hægt er að nálgast á youtube-síðu Íslandsdeildar Amnesty International (Amnestylceland).

■ Það er einnig tilvalið að sýna stutt myndband um Sphere-samtökin á youtube-síðu Íslandsdeildar Amnesty International (Amnestylceland).

SKRIFAÐU BRÉF OG BJARGAÐU LÍFI

Þátttakendur eru hvattir til að skrifa innanríkisráðherra Úkraínu bréf.

Útskýrt er að oft eru það persónuleg bréf sem hafa mestu áhrifin. Hægt er að nýta neðangreindar leiðbeiningar ef þátttakendur vilja skrifa sitt eigið bréf en einnig er hægt að nýta tillögu að bréfi sem finna má á bls. 15:

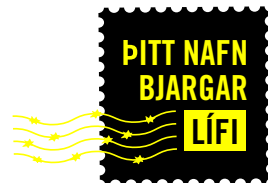
- Segðu aðeins frá sjálfri/um/u þér
- Segðu ráðherranum hvað þér bregður mest við að heyra varðandi málið
- Krefðu stjórnvöld í Úkraínu um að grípa til allra nauðsynlegra aðgerða til að tryggja að áráðsmenn gegn Sphere-samtökunum verði fundnir og sæti réttlátri málsmeðferð fyrir dómi og að hvatir að baki árásum verði teknar til greina í rannsókninni og skilgreindar sem hatursglæpir

Þátttakendur geta nýtt tillögu að bréf til stjórnvalda sem finna má á bls. 15.

Minister of the Interior,
Ministry of Internal Affairs,
vul. Akademika Bohomoltsa, 10,
01601 Kyiv,
Ukraine

Salutation: Dear Minister

Email: pgmia@mvs.gov.ua
Twitter: @MVS_UA

SÝNUM SAMSTÖÐU

Þátttakendur eru hvattir til að sýna frjálsu félagasamtökunum Sphere samstöðu með því að grípa til einnar eða fleiri eftirfarandi aðgerða:

1. Senda myndir til Sphere-samtakanna sem verða til sýnis í PrideHub, sameiginlega samkomuhúsinu þeirra. Þetta geta verið myndir þar sem fólk heldur á kröfuspjöldum til stuðnings Sphere og hinsegin fólki. Hægt er að taka myndirnar á þekktum stöðum á landinu eða til dæmis með regnbogafána í hendi á stað þar sem hann fær að njóta sín. Einnig er hægt að taka mynd í skólanum.
2. Sphere-samtökin taka einnig fagnandi á móti regnbogafánnum eða öðrum hinsegin fánnum þar sem fólk hefur skrifað nafnið sitt og/eða skilaboð á fánann (til dæmis stuðningskveðju eða hvaðan fáninn er sendur).
3. Deilið myndum af aðgerðunum á samfélagsmiðlum.
Taggið @KharkivPride og notið myllumerkið #IStandWithSphere

**Sphere,
PO Box 10399,
Kharkiv, 61005,
Ukraine.**

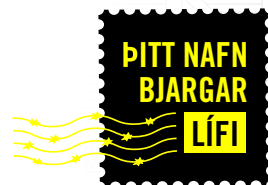
Facebook: www.facebook.com/Spherewa

Twitter: [@KharkivPride](https://twitter.com/KharkivPride)

Instagram: [@kharkivpride](https://www.instagram.com/kharkivpride)

Anna Sharyhina (til vinstri) og Vera Chernyhina (til hægri), stofnendur Sphere-samtakanna.

DREIFIEFNI

BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM HINSEGIN FÓLK

RÉTTINDI HINSEGIN FÓLKS

Viðá um heim er dagleg mismunun veruleiki margs hinsegin fólks. Þessi mismunun getur til dæmis verið byggð á:

- Kynhneigð einstaklings (hverjum viðkomandi laðast að)
- Kynvitund einstaklings (hvernig viðkomandi skilgreinir sig óháð líffræðilegu kyni)
- Kyntjáningu einstaklings (hvernig viðkomandi tjáir sitt kyn, til dæmis í gegnum fatnað, hárgreiðslu eða með snyrtivörum)
- Kyneinkennum einstaklings (til dæmis kynfærum, litningum, æxlunarfærum eða hormónum)

Mismunun gegn hinsegin fólki á sér margar birtingarmyndir. Til dæmis ókvæðisorð, einelti, að vera neitað um vinnu eða viðeigandi heilbrigðisþjónustu. Allt getur þetta haft víðtæk skaðeg áhrif á fólk og jafnvel verið lífshættulegt.

Stundum er hinsegin fólk áreitt úti á götu, lamið og jafnvel myrt einungis vegna þess hvert það er. Ofbeldishrina gegn trans fólki leiddi til að minnsta kosti 350 dauðsfalla í heiminum fyrstu níu mánuði ársins 2020. Þá eru intersex einstaklingar, sem eru með ódæmigerð kyneinkenni, víða um heim neyddir til að gangast undir hættulegar aðgerðir sem eru algjörlega ónauðsynlegar og geta valdið líkamlegum og andlegum skaða fyrir lífstíð.

Stundum kynda stjórnvöld undir úlfúð gegn hinsegin fólki þrátt fyrir að þeim beri skylda til að vernda það. Ríkisrekin herferð í rússneska héraðinu Tétsníu gerði samkynhneigða menn að skotmarki. Sumir þeirra voru numdir á brott, pyndaðir og jafnvel myrtir. Í Bangladess hafa hinsegin aðgerðasinnar verið barðir til dauða af hópum vopnuðum sveðjum án þess að yfirvöld eða lögreglan sýni nokkurn áhuga á að draga ofbeldismennina til ábyrgðar fyrir dómstólum. Í mörgum landshlutum Afríku sunnan Sahara býr hinsegin fólk í ótta og felur sitt raunverulega sjálf til að forðast árásir og að vera myrt.

Upplýst og samþykkt kynlíf fólks af sama kyni telst glæpur í 70 löndum í heiminum. Í sex löndum, þar á meðal Íran, Sádi-Arabíu, Súdan og Jemen, liggur dauðarefsing við því. Og jafnvel þar sem þessum ströngu lögum er ekki framfylgt lifir hinsegin fólk samt sem áður í miklum ótta því lögin kynda undir fordómum gegn hinsegin fólki sem lifir þá án verndar gegn áreitni, kúgun og ofbeldi.

Baráttufólk fyrir réttindum hinsegin fólks þarf að mæta miklum erfiðleikum og setja sjálft sig í hættu í baráttu sinni gegn mannréttindabrotum á hinsegin fólki og fyrir því að lögum sem mismuna þessum hópi sé breytt. Með gleðigöngum víða um heim og sýnileika á ýmsum alþjóðadögum hinsegin samfélagsins sameinast fólk í einni fylkingu og er stolt yfir því hvert það er.

Sameiginlegir kraftar ýmissa baráttufólks og samtaka um heim allan hefur áorkað heilmiklu. Í dag eru glæpir gegn samkynhneigðum á grundvelli mismununar skilgreindir sem hatursglæpir í 43 löndum heims. Í lok september 2021 höfðu 30 lönd viðurkennt í lögum hjónaband fólks af sama kyni.

DREIFIEFNI

BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM
HINSEGIN FÓLK

HUGTAKALISTI

HINSEGIN: Orðið hinsegin hefur margvíslegar merkingar og skírskotunar. Í hinseginumræðu hérlandis hefur það öðlast sess sem regnhlífarhugtak yfir allt það fólk sem er ekki gagnkynhneigt og/eða fellur ekki inn í það sem telst hefðbundið kyn eða kynhlutverk. Skammstafanir á borð við LGBTQIA (e. lesbian, gay, bisexual, transsexual, queer, intersex, asexual/ally) hafa ekki náð að festast í sessi hérlandis. Þær hafa tilhneigingu til að lengjast mjög en ná þó ekki að vísa til allra hópa eða einstaklinga í menginu því orðanotkun og sjálfsmyndarpólitik er síbreytileg.

SAMKYNHNEIGÐ: Manneskja sem laðast að fólki sem er af sama kyni og hún sjálf tilheyrir. Hommi er samkynhneigður karlmaður og lesbía er samkynhneigð kona.

TVÍKYNHNEIGÐ: Að laðast að tveimur kynjum. Hugtakið á oftast við um fólk sem laðast að konum og körlum en getur einnig átt við um til dæmis karla sem laðast bæði að konum og trans fólki utan kynjatvíhyggjunnar. Algengur misskilningur varðandi tvíkynhneigð er að tvíkynhneigt fólk hrífist nákvæmlega jafn mikið af konum og körlum. Vissulega getur það verið raunin en margt tvíkynhneigt fólk hrífst oftast, og jafnvel aðallega, að annaðhvort konum eða körlum en er samt tvíkynhneigt.

TRANS: Trans er regnhlífarheiti yfir fólk sem er með kynvitund sem samræmist ekki því kyni sem því var úthlutað við fæðingu. Þegar við fæðumst er í langflestum tilfellum tilkynnt um kyn okkar; hér er fæddur lítill drengur eða lítill stúlka. Fólk sem hefur aldrei þurft að efast um að þessi tilkynning hafi verið rétt er sískynja. Þetta á við um velflesta. Trans fólk, aftur á móti, hefur á einhverjum tímamarki efast um að það kyn sem tilkynnt var við fæðingu sé rétt og passi. Athugið að hér er ekki átt við líffræðileg kyneinkenni fólks heldur upplifun fólks af kyni sínu. Undir trans regnhlífinu falla trans karlar og trans konur, fólk sem fer í leiðréttingaraðgerðir, fólk sem fer ekki í aðgerðir og kynsegin fólk.

INTERSEX: Intersex er regnhlífarhugtak sem nær yfir breitt svið ódæmigerðra kyneinkenna. Breytileikinn getur verið margvíslegur og stundum er hann sjáanlegur strax við fæðingu, við kynþroskaaldur, þegar reynt er að geta barn eða uppgötvast einhvers staðar annars staðar á lífsleiðinni fyrir hreina tilviljun. Breytileikinn getur átt við um innri og ytri kynfæri, æxlunarfæri, hormónastarfsemi, kynkirtla, kynlitninga eða kynþroska sem er með einhverju móti öðruvísi en hjá flestum. Margir sem fæðast með ódæmigerð kyneinkenni sæta ónauðsynlegum, óafturkræfum og skaðlegum skurðaðgerðum eða öðru inngripi sem börn, sem hefur skaðleg líkamleg og sálræn áhrif til framtíðar. Fólk á rétt á að taka ákvarðanir er varða eigin heilsu, líkama og kynlíf.

Skilgreiningar fengnar að láni frá www.otila.is

© Kate Mamaisur/Amnesty International

DREIFIEFNI

BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM HINSEGIN FÓLK

GLEÐIHÁTÍÐIR

Gleðihátíðir eru ýmiss konar, til dæmis í formi gleðigangna, bíósýninga eða pallborðsumræðna. Gleðihátíðir eru tími hinsegin fólks og baráttufólks fyrir málefnum þess til að fagna með fjölskyldum sínum, vinum og stuðningsfólki og sýna að það sé stolt af því að vera hinsegin.

Gleðihátíðir fara fram allan ársins hring, eftir því hvar í heiminum við erum. Í Ameríku og Evrópu hefst gleðin til dæmis yfirleitt í júní en í Suður-Afríku fer hún fram í febrúar og mars ár hvert.

Gleðihátíðir eru bannaðar í nokkrum löndum heims, þar á meðal Rússlandi, Sádi-Arabíu, Úganda og nú síðast í Tyrklandi. Gleðihátíðir fagna fjölbreytileikanum og styrkja þá kröfu að virða og vernda skuli réttindi hinsegin fólks.

AF HVERJU ERU RÉTTINDI
HINSEGIN FÓLKS MIKILVÆG

19. grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna verndar tjáningarfrelsi okkar allra. Öll eigum við að hafa frelsi til að tjá stolt okkar og gleði af að vera hinsegin.

Það að uppræta fordóma gegn samkynhneigðum og trans fólki bjargar mannlífum. Mismunun gegn hinsegin fólki setur það í aukna hættu á að verða fyrir bæði andlegum og líkamlegum skaða. Við eigum öll rétt til lífs, frelsis og öryggis.

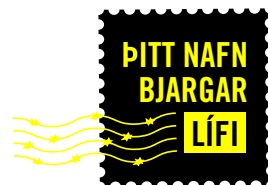
Með því að taka hinsegin fólki opnum örmum og setja okkur í spor þess getum við lært hvernig hægt sé að fjarlægja ýmsar þær takmarkanir sem kynbundnar staðalmyndir kynda undir. Þessar staðalmyndir skaða allt samfélagið með því að skilgreina og takmarka líf fólks. Ef þessar takmarkanir eru fjarlægðar verða allir einstaklingar frjálsir til að lifa lífinu til fulls án mismununar samfélagsins.

Hinsegin fólk, þá sérstaklega trans fólk og kynsegin fólk, er í meiri hættu á að verða fyrir efnahagslegri og félagslegri útskúfun. Löggjöf sem tekur tillit til allra einstaklinga óháð kynhneigð og kynvitund styrkir rétt þessa hóps til heilsu, menntunar, húsnæðis og atvinnu og er því mikilvægt baráttumál.

© Kate Manaisur/Amnesty International

Anna Sharyhina og Vera Chernyhina, stofnendur Sphere-samtakanna.

DREIFIEFNI

BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR UM HATURSGLÆPI

HATURSGLÆPIR

Hugtakið hatursglæpur er að sumu leyti nokkuð misvísandi þar sem það krefst ekki þess að gerandinn hafi í raun þolandann. Skilgreining á hatursglæp grundvallast á þeirri mismun sem liggur að baki glæpunum.

Hatursglæpir grafa undan þó nokkrum mannréttindum þolanda. Þar á meðal réttinum til frelsis frá mismun, réttinum til lífs, réttinum til líkamlegrar friðhelgi, réttinum til frelsis frá pyndingum og annarri illri meðferð auk annarra réttinda með tilliti til hvers tilfellis fyrir sig.

Þegar hatursglæpir eru framdir af aðilum á vegum yfirvalda eru þeir skilgreindir sem mannréttindabrot sem yfirvöld eru ábyrg fyrir. Ríkjum ber einnig skylda til að grípa til viðeigandi aðgerða og beita kostgæfni til að koma í veg fyrir, refsa, rannsaka og bæta þann skaða sem hatursglæpir af hálfu einstaklinga valda.

Aðgerðir sem ríkjum ber skylda til að grípa til og koma í veg fyrir hatursglæpi eru meðal annarra:

- Að tryggja að hatursglæpir séu bannaðir í lögum.
- Að rannsaka af kostgæfni allar hugsanlegar forsendur glæpsins á grundvelli mismununar.
- Að afla gagna, sem eru aðgreind eftir tegund glæps og hvort glæpur hafi verið framinn á grundvelli mismununar, í þeim tilgangi að betrubæta stefnur og koma í veg fyrir hatursglæpi í framtíðinni.

Þessar aðgerðir geta einnig eflt trú einstaklinga í minnihlutahópum á getu og vilja ríkisins til að vernda réttindi þeirra. Ríkjum ber einnig skylda til að grípa til aðgerða sem skora staðalmyndir á hólmi, uppræta mismunun og hlúa enn frekar að eflingu jafnréttisins.

© Kate Mamasur/Amnesty International

DREIFIEFNI

SAGA FRJÁLSU FÉLAGA-
SAMTAKANNA SPHERE

Frjálsu félagasamtökin Sphere hafa barist fyrir réttindum kvenna og hinsegin fólks frá árinu 2006. Þau eru meðal elstu samtaka á sínu sviði í Úkraínu. Samtökin, sem voru stofnuð af aðgerðasinnunum Önnu Sharyhinu og Viru Chernayginu, eru griðastaður fyrir konur og hinsegin fólk í Kharkiv, annarri stærstu borg Úkraínu.

Enda þótt Úkraína sé talin framsæknasta landið á sviði réttindabaráttu hinsegin fólks, á meðal ríkja fyrrverandi Sovétríkjanna, hafa stjórnvöld brugðist þeirri skyldu sinni að takast á við hatursglæpi. Á sama tíma og hópum sem beina spjótum sínum gegn hinsegin fólki hefur vaxið ásmegin í landinu verður Sphere fyrir auknum árásum. Þessir hópar hafa ráðist á stuðningsfólk Sphere og húsakynni þeirra, pissað utan í húsveggi og dreift saur á hurðarhúna á heimili þeirra, brotið glugga og hrópað ókvæðisorð í áttina að þeim. Tugir árása af þessu tagi hafa átt sér stað. Anna og Vira hafa kært þessar áráser til lögreglu en enginn er látinn sæta ábyrgð.

Árið 2019 skipulagði Sphere fyrstu gleðigönguna í Kharkiv. Þrátt fyrir hótanir og ógnanir mættu hátt í 3.000 manns í gönguna. Lögreglu mistókst hins vegar að vernda þátttakendur gegn ofbeldi og tók þess í stað þátt í því að hreyta fúkyrðum í þá. Anna og Vira segja að aðgerðaleysi lögreglu frammi fyrir stöðugum árásum valdi því að starfs- og stuðningsfólk Sphere lifi í stöðugum ótta.

„Ég vil að árásarmenn okkar séu dregnir til ábyrgðar í samræmi við lög,“ **segir Anna.**

© Kate Mamaisur/Amnesty International

© Kate Mamaisur/Amnesty International

Efri mynd: Anna Sharyhina og Vera Chernyhina, stofnendur Sphere-samtakanna.

Neðri mynd: Vera Cheryhina.

BRÉFSÝNISHORN

SPHERE – ÚKRAÍNA

Ministry of Internal Affairs
vul. Akademika Bohomoltsa, 10
01601
Kyiv
Ukraine

Dear Minister

Sphere NGO in Kharkiv is one of the oldest LGBTI and women's rights NGOs in Ukraine. But as groups targeting LGBTI people have proliferated across the country, Sphere has endured dozens of discriminatory attacks. These include physical attacks, destruction of their property and homophobic chants hurled at supporters. I urge you to ensure that the attacks on Sphere – including the hate motive – are investigated, and those responsible are held to account in fair trials. Ukraine must build on its recent progress on LGBTI rights and end impunity for hate crimes.

Yours sincerely

UM AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International er alþjóðleg hreyfing yfir 10 milljón einstaklinga sem telja að allt óréttlæti komi þeim við. Við berjumst fyrir heimi þar sem allar manneskjur fá að njóta mannréttinda sinna.

Við rannsökum atburði og segjum frá því sem gerist, hvar og hvenær sem mannréttindabrot eiga sér stað. Við beitum yfirvöld, áhrifamikla aðila og fyrirtæki þrýstingi og reynum að tryggja að þessir aðilar standi við gefin fyrirheit og virði alþjóðalög. Með því að miðla áhrifamiklum reynslusögum fólksins sem við vinnum með virkjum við milljónir stuðningsfólks okkar um heim allan til að berjast fyrir breytingum og koma aðgerðasinnum í framlínunni til hjálpar. Við styðjum fólk til að leita réttar síns með fræðslu og þjálfun.

Með starfi okkar verndum við fólk og valdeflum það til að berjast fyrir ýmsum málefnum, þar á meðal afnámi dauðarefsingar, fyrir kyn- og frjósemisréttindum, gegn mismunun og réttindum flóttafólks og farandfólks. Við berjumst fyrir því að aðilar sem beita pyndingum verði dregnir fyrir dóm. Við beitum okkur fyrir því að fá lögum sem stuðla að kúgun breytt og við berjumst fyrir frelsi fólks sem hefur verið fangelsað fyrir það eitt að tjá skoðun sína. Við tökum málstað allra sem búa við skert frelsi eða mannvirðingu óháð uppruna.

AMNESTY
INTERNATIONAL
ÍSLANDSDEILD AMNESTY
INTERNATIONAL
Þingholtsstræti 27
101 Reykjavík
Ísland
Október 2021

Netfang:
amnesty@amnesty.is
Sími: 5117900
www.amnesty.is

Allar myndir eru eign
©Amnesty International
nema annað sé tekið fram.

**ÞITT NAFN
BJARGAR
LÍFI**